

VERSLAG RAAD ALGEMENE ZAKEN 19 november 2024

Op 19 november jl. vond de Raad Algemene Zaken (RAZ) plaats in Brussel. De Raad sprak over de voorbereidingen voor de Europese Raad (ER) van 19 december a.s., over een aantal landenhoofdstukken uit het rechtsstaattrapport 2024 van de Commissie en over de stand van zaken van de Artikel 7-procedure Hongarije. Verder vond er een lunch plaats over de rol van cohesiebeleid bij het versterken van Europees concurrentievermogen. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft mij vervangen voor de rechtsstaatdialog over Nederland. Ik was verhinderd vanwege de begrotingsbehandeling van het ministerie van Buitenlandse Zaken in de Tweede Kamer.

Werkontbijt antisemitisme

Voor aanvang van de Raad organiseerde ik, samen met de Franse minister voor Europese Zaken, een informeel werkontbijt over antisemitisme. Eurocommissaris Věra Jourová en EU-coördinator antisemitisme Katherina von Schnurbein namen ook deel. Mw. Simone Rodan-Benzaquen (Directeur American Jewish Committee Europe) en Dr. Hugo Micheron (Princeton University), gaven briefings over hun onderzoek naar het toenemend antisemitisme in Europa en riepen op tot urgente actie.

Alle deelnemers spraken zorg uit over het toenemende antisemitisme in Europa en onderstreepten het urgente belang van geïntensiveerde en gecoördineerde inspanningen op Europees niveau om antisemitisme effectiever te kunnen bestrijden. Dat vergt naast effectieve strafrechtelijke aanpak ook meer aandacht voor onderwijs en voor de rol van sociale media platforms (o.a. TikTok) en buitenlandse actoren die antisemitisme onder jongeren weten aan te wakkeren. De Europese *Digital Services Act* zou volgens sommige sprekers beter gebruikt moeten worden om online en offline haat en discriminatie tegen te gaan. In de discussie werd benadrukt dat antisemitisme niet alleen op nationaal niveau kan worden bestreden maar dat de EU een gezamenlijk actieplan nodig heeft.

Ik riep op tot meer concrete Europese actie en wees op de eerste Europese conferentie eerder dit jaar over de strafrechtelijke aanpak van antisemitisme, met openbaar aanklagers uit vijftien Europese landen. Deze conferentie zal in de eerste helft van 2025 in Nederland een vervolg krijgen, waarvoor meer landen zullen worden uitgenodigd. Nederland wees ook op de nieuwe nationale strategie om antisemitisme te bestrijden en Joods leven te versterken. Nederland wees ook op het werk van UNESCO, OVSE en de Raad van Europa bij bestrijding van antisemitisme.

Bijeenkomst democratische veerkracht

Op initiatief van Duitsland vond een ministeriële bijeenkomst plaats over democratische veerkracht, in het bijzijn van Eurocommissaris Věra Jourová. Het doel van de bijeenkomst was om de stand van zaken op te maken na de aanneming van Raadsconclusies over democratische veerkracht in mei 2024. Daarnaast bespraken we gezamenlijke operationele stappen om democratische veerkracht te vergroten. De Europese Commissie constateerde een toename in pogingen tot interferentie. Deze interferentie vond plaats in de vorm van cyberaanvallen en desinformatie, in aanloop naar de verkiezingen van het Europees Parlement in juni jl., maar bijvoorbeeld ook tijdens rampen zoals de recente overstromingen, waar pogingen worden ondernomen het publiek op het verkeerde been te zetten. Dit vraagt om *rapid alert response*. De Raad concludeerde dat er met prioriteit moet worden gewerkt aan het Defense of Democracy Package en het Democracy Shield zoals aangekondigd door Commissievoorzitter Von der Leyen. Het moet daarbij zoeken naar consistentie en coherentie in instrumenten. Daarnaast speelt de actieve handhaving van bestaande instrumenten, zoals de Digital Service Act, een belangrijke rol. De aanwezigen spraken zich eveneens uit voor actieve assistentie van landen in de nabije omgeving, zoals Moldavië, bij de bestrijding van desinformatie, het doorgaan met uitwisselen van *best practices* en strategische communicatie vanuit een gezamenlijk narratief.

Vorbereiding Europese Raad

De Raad Algemene Zaken stond stil bij de agenda van de Europese Raad (ER) die op 19 december zal plaatsvinden en waar Oekraïne, het Midden-Oosten, de "EU in de wereld", Weerbaarheid,

paraatheid, crisispreventie en crisisrespons, Migratie en het Uitbreidingspakket op de voorlopige agenda staan. Ten aanzien van de Russische agressieoorlog tegen Oekraïne benadrukten lidstaten het belang van onverminderde steun aan Oekraïne en de noodzaak om snel voortgang te maken op sanctiemaatregelen om de druk op Rusland hoog te houden. Nederland steunt Oekraïne onverminderd—politiek, militair, financieel en moreel—zolang als het nodig is. Ten aanzien van migratie heeft Nederland het belang van brede partnerschappen en innovatieve oplossingen onderstreept. Bij het agendapunt “EU in de wereld” hadden lidstaten aandacht voor de betrekkingen met de Verenigde Staten. Ten aanzien van EU-uitbreiding intervenueerde een aantal lidstaten met een oproep tot positieve en ambitieuze conclusies. Nederland verwees naar de bespreking van het uitbreidingspakket op de Raad Algemene Zaken op 17 december. De ER zal verder spreken over de actuele situatie in het Midden-Oosten. Nederland blijft inzetten op de-escalatie in de regio (met name Iran en Israël) en een staakt-het-vuren in Gaza en Libanon.

Landenspecifieke rechtsstaatdialogen

Tijdens de Raad vond, sinds de start in 2020, voor de tiende keer de landenspecifieke rechtsstaatdialoog plaats op basis van de landenhoofdstukken uit het Commissie rechtsstaatrapport.¹ Deze keer stonden de landenhoofdstukken van Nederland, Malta, Oostenrijk en Polen op de agenda. Zoals gebruikelijk leidde de Commissie de afzonderlijke dialogen in met een korte samenvatting van haar bevindingen. De betreffende lidstaat gaf daarna een korte presentatie van de staat van de rechtsstaat in het eigen land, waarna een ronde van vragen en antwoorden volgde. Naast de lidstaten die op de agenda stonden, namen eenentwintig lidstaten actief deel aan de discussie waarin ook goede praktijken werden gedeeld.

België intervenueerde namens de Benelux bij de besprekingen van Malta en Polen. Tijdens de bespreking van het landenhoofdstuk over Malta sprak de Benelux waardering uit voor de ingezette verbetering van de efficiëntie van het justitiële systeem en het verkorten van de lengte van de procedures. Aan Malta is gevraagd hoe het opvolging gaat geven aan de aanbevelingen van het comité van media-experts van juli 2023 om het medialandschap en de veiligheid van journalisten te verbeteren. Ook is Malta bevraagd op de zorgen rondom de onafhankelijkheid van gespecialiseerde tribunaal, de waarborgen rondom rechterlijke onafhankelijkheid en de toewijzing van zaken. De Benelux complimenteerde Polen met de stappen die het heeft gezet om de rechtsstaat te herstellen op basis van het daartoe opgestelde actieplan en de samenwerking daarop met de Venetië Commissie. Aan Polen is de vraag gesteld hoe het voornemens is om te gaan met rechters die sinds 2018 zijn benoemd op voordracht van de gepolitiseerde Poolse Raad voor de Rechtspraak.

Nederland sprak zich voorafgaand aan de presentatie over de Nederlandse rechtsstaat uit over de recente geweldsincidenten in Amsterdam en veroordeelde in dat verband antisemitisme ten sterkste. Vervolgens benadrukte Nederland het belang van het instrument van de rechtsstaatdialoog en gaf een nadere toelichting bij drie van de onderwerpen uit het Nederlandse landenhoofdstuk uit het rechtsstaatrapport van de Commissie: het rapport van de Staatscommissie rechtsstaat van juni jl., de personeelstekorten en de uitdagende werkomstandigheden in het justitiële stelsel en de versterking van het bestuur van de publieke media en handhaving van journalistieke normen. Nederland noemde daarbij het PersVeilig-initiatief als voorbeeld van een *best practice*. Nederland toonde ook zelfreflectie over wat de afgelopen jaren met betrekking tot de rechtsstaat niet goed is gegaan en lichtte een aantal stappen toe die worden genomen om de Nederlandse rechtsstaat te versterken, zoals met het voorbereiden van invoering van constitutionele toetsing en het voornemen tot oprichting van een Constitutioneel Hof. Nederland benadrukte dat het werk nog niet af is en de rechtsstaat een voortdurende investering vergt. Een aantal lidstaten vroeg Nederland om nadere toelichting, onder andere op de weerbaarheid van het justitiële stelsel, de bescherming van journalisten en het delen van *best practices*.

Artikel 7-procedure Hongarije (stand van zaken)

De Raad sprak over de rechtsstaat in Hongarije in het kader van de Artikel 7 procedure. De Commissie gaf een toelichting op de ontwikkelingen sinds de laatste hoorzitting van 25 juni 2024. De Commissie wees er onder meer op dat Hongarije verschillende uitspraken van het Hof van

¹ [2024 Rule of law report - Communication and country chapters - European Commission \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-operations/infographic-122424.pdf)

Justitie nog steeds niet heeft geïmplementeerd, zoals op het terrein van EU-asielwetgeving. Ook benoemde de Commissie de lopende Hofzaak over de lhbtq+ wetgeving, waarover op diezelfde dag als de Raad Algemene Zaken een mondelinge hoorzitting bij het EU Hof van Justitie plaatsvond. Daarnaast besprak de Commissie de Soevereiniteitswet op grond waarvan een soevereiniteitsbureau met brede onderzoeksbevoegdheden in het leven is geroepen die de rechten van groepen en personen, waaronder journalisten, op een disproportionele wijze aantast. De Commissie wees verder op de problematische continuering van de geldende noodtoestand in Hongarije. Deze ontwikkelingen tonen volgens de Commissie aan dat de ernstige zorgen over de rechtsstaat in Hongarije nog altijd gegrond zijn. Tot slot riep de Commissie in herinnering dat Hongarije nog altijd geen toegang heeft tot EUR 19,2 miljard aan EU-gelden vanwege de rechtsstaatproblemen in het land.

Twaalf lidstaten namen actief deel aan de discussie over Hongarije. Verschillende lidstaten onderstreepten de door de Commissie genoemde zorgen. België intervenueerde namens de Benelux en merkte op dat het de voorkeur zou hebben gehad als een andere lidstaat de bespreking tijdens deze Raad had voorgezeten. De Benelux sprak steun uit voor de Commissie voor het starten van een inbreukprocedure vanwege de invoering van een Soevereiniteitswet die de ruimte voor het maatschappelijk middenveld verder bedreigt. Ook zijn zorgen uitgesproken over het gebrek aan vrijheid en pluralisme van de media, evenals over de anti-lhbtq+ wetgeving. De Benelux verzocht om regelmatige agendering van de Artikel 7 procedure tegen Hongarije totdat alle zorgen geadresseerd zijn. Hongarije gaf in reactie op de interventies een uitgebreide toelichting op de recent genomen maatregelen om aan de zorgen van de Commissie tegemoet te komen. Hongarije kondigde aan in de komende weken de Commissie hiervan schriftelijk in kennis te zullen stellen met het bewijs dat het land niet langer aan de voorwaarden voldoet voor oplegging van maatregelen onder de MFK-rechtsstaatverordening. Na afloop van de bespreking concludeerde het voorzitterschap dat de Raad zich over de artikel 7 procedure tegen Hongarije zal blijven buigen.

Cohesielunch

De Raad voerde een lunchdebat over de rol van cohesiebeleid bij het versterken van Europees concurrentievermogen. Het kabinet onderstreepte het belang van innovatie binnen cohesiebeleid om convergentie tussen de Europese regio's en het concurrentievermogen van de EU te bevorderen. Nederland benadrukte dat het geen voorstander is van het aangaan van gemeenschappelijke schuld voor nieuwe Europese instrumenten.